

Sygn. akt III AUa 279/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Urszula Iwanowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko Romana Mrotek
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 grudnia 2019 r. w S.

sprawy T. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o wysokość renty

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 16 maja 2019 r., sygn. akt VI U 76/19

oddala apelację.

Romana Mrotek	Urszula Iwanowska	SSA Jolanta Hawryszko
---------------	-------------------	-----------------------

Sygn. akt III AUa 279/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 grudnia 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. zmniejszył należne T. D. świadczenie rentowe o kwotę 79,97 zł z tytułu pobranego zasiłku dla bezrobotnych.

W odwołaniu od powyższej decyzji T. D. podniosła, że roszczenie organu rentowego dotyczy okresu od kwietnia 2011 r. do maja 2013 r. i uległo przedawnieniu.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wskazując, że dokonuje potrąceń z renty ubezpieczonej na podstawie art. 78 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Wyrokiem z dnia 16 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził brak podstaw do dokonywania potrąceń tytułem świadczeń z Funduszu Pracy z renty ubezpieczonej T. D..

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

T. D. pobiera rentę z tytułu niezdolności do pracy, która przysługuje na stałe. Ubezpieczona świadczenie rentowe uzyskała na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 20 lutego 2013 r. na okres od dnia 1 kwietnia 2011 r. do 31 marca 2013 r. Pismem z dnia 6 listopada 2013 r. Powiatowy Urząd Pracy w G. poinformował organ rentowy, że ubezpieczona utraciła status osoby bezrobotnej z dniem 1 kwietnia 2011 r. i wskazał, że o wysokości zwrotu organ może uzyskać informację z Samorządowej Elektronicznej (...). Renta przez organ została przyznana ubezpieczonej decyzją wykonującą wyrok z dnia 21 listopada 2013 r., z wyrównaniem od dnia 1 kwietnia 2011 r. do 31 marca 2013 r. W decyzji nie dokonano potrącenia zasiłku dla bezrobotnych.

Renta na kolejny okres została ubezpieczonej przyznana wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20 czerwca 2017 r. Wyrok został wykonany decyzją organu z dnia 30 sierpnia 2017 r. W decyzji nie dokonano potrącenia zasiłku dla bezrobotnych. Pismem z dnia 15 marca 2018 r. i 19 listopada 2018 r. Powiatowy Urząd Pracy w G. zwrócił się o informację o stan dokonywania potrąceń ze świadczenia ubezpieczonej. Następnie organ rentowy zwrócił się do Powiatowego Urzędu Pracy o podanie okresu i aktualnej kwoty nienależnie pobranego przez ubezpieczoną zasiłku dla bezrobotnych. W odpowiedzi z dnia 6 grudnia 2018 r. Powiatowy Urząd Pracy wskazał, że zaległość wynosi 4.872,70 zł i dotyczy okresu od kwietnia 2011 r. do maja 2013 r.

Organ rentowy dokonał zmniejszenia renty ubezpieczonej o kwotę 79,97 zł.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie przepisów prawa niżej powołanych, Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie jest uzasadnione.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że dokonywanie przez organ rentowy potrąceń ze świadczeń emerytalno-rentowych uregulowane zostało w art. 139 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1270; powoływana dalej jako: ustawa emerytalno-rentowa), a z ust. 1 pkt 9 tego przepisu wynika, że podlegają potrąceniu zasiłki i świadczenia wypłacane na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu za okres, za który przyznano prawo do renty. Zgodnie natomiast z art. 78 ust. 1-3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1265; powoływana dalej jako: ustawa o promocji zatrudnienia) otrzymane przez ubezpieczoną w wyżej wymienionym okresie zasiłki dla bezrobotnych organ rentowy powinien zaliczyć na poczet przyznanej ubezpieczonej renty i traktować jak świadczenie wypłacone w kwocie zaliczkowej. Oznacza to, że organ rentowy powinien wypłacić świadczenie pomniejszone o kwotę wypłaconego zasiłku (potrącenie następuje wówczas w oparciu o cyt. wyżej art. 139 ustęp 1 pkt 9 ustawy emerytalno-rentowej). O ile to nie zostało dokonane, kwoty te stanowią świadczenia nienależne, podlegające obowiązkowi zwrotu, zgodnie z art. 76 ust. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i nie ma podstaw prawnych do potrącania tych kwot przez organ rentowy, chyba że na podstawie art. 139 ust. 1 pkt 5 ustawy emerytalno-rentowej jako sumy egzekwowanej na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne, a taka sytuacja w niniejszej sprawie nie miała miejsca (por. wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 5 kwietnia 2018 r., II SA/Go1110/17).

Sąd Okręgowy podkreślił, że w niniejszej sprawie poza sporem jest, że ubezpieczona pobierała zasiłek dla bezrobotnych i za ten sam okres również zostało jej przyznane świadczenie rentowe. Organ rentowy dwukrotnie wykonywał prawomocne wyroki sądowe przyznające ubezpieczonej prawo do renty i pomimo pism Powiatowego Urzędu Pracy

nie dokonał potrąceń ze świadczenia. Pomniejszenie świadczenia obecnie jedynie na podstawie pisma Powiatowego Urzędu Pracy nie znajduje podstaw prawnych.

Mając to na uwadze, na podstawie Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję zgodnie z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim w całości nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywiezionej apelacji zarzucił mu:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. w szczególności art. 139 ust. 1 pkt 9 ustawy emerytalnej oraz art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1265 ze zm.), poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie (niezastosowanie) polegające na przyjęciu, że brak jest podstaw prawnych do potrącenia zasiłku dla bezrobotnych ze świadczenia rentowego ubezpieczonej.

W związku z powyższym apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania

ewentualnie

- uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, że art. 139 ust. 1 pkt 9 ustawy emerytalnej i art. 78 ust. 1 ustawy o promocji mają charakter bezwzględnie obowiązujący. W związku z tym, organ rentowy może dokonać potrącenia w każdym czasie, chyba że obowiązek zwrotu uległby przedawnieniu.

Zdaniem apelującego w niniejszej sprawie, w drodze analogii, ma zastosowanie teza Sądu Apelacyjnego w Łodzi, która stanowi, że „wskutek odwołania ubezpieczonego od decyzji obniżającej mu wysokość emerytury w związku z potrąceniami dokonywanymi przez ZUS, ocenie sądu nie podlega zasadność należności egzekwowanych z tego świadczenia. Rzeczą sądu jest w istocie jedynie zbadanie, czy tytuł wykonawczy istnieje, a nadto, czy potrącenia nie przekraczają granic wyznaczonych dyspozycją art. 140 ustawy emerytalnej i nie naruszają kwoty świadczenia wolnej od egzekucji według art. 141 tej ustawy. Zarówno wzruszeniu tytułów wykonawczych, na podstawie których dokonywane są czynności egzekucyjne jak też ustaleniu wysokości aktualnej kwoty zaległych składek służą inne środki ochrony prawnej”, która potwierdzona została przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie.

W związku z tym, zdaniem organu rentowego, jedyną i bezwzględną przesłanką potrącenia zasiłku dla bezrobotnych w sposób przewidziany w art. 139 ust. 1 pkt 9 ustawy emerytalnej i art. 78 ust. 1 ustawy o promocji, z uwagi na zbieg prawa do świadczenia typu renta, jest obiektywne ustalenie jego pobrania w sytuacji równoczesnego pobrania za ten sam okres świadczenia rentowego. Powyższy fakt został ustalony przez sąd pierwszej instancji.

W odpowiedzi na apelację T. D. wniosła o jej odrzucenie podnosząc, że z pisma Powiatowego Urzędu Pracy z dnia 6 grudnia 2018 r. wynika, iż organ ten domaga się zwrotu świadczeń wypłaconych ubezpieczonej w okresie od kwietnia 2011 r. do maja 2013 r. W ocenie ubezpieczonej ostatnie wypłacenie świadczeń przedawniło się w maju 2016 r. W związku z powyższym, w ocenie ubezpieczonej, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wydał prawidłowy wyrok.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się nieuzasadniona.

Ponowna analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także zarzutów podniesionych w apelacji prowadzi - zdaniem Sądu Apelacyjnego - do wniosku, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego jest prawidłowy. Sąd Apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne i rozważania prawne przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i przyjmuje je za własne, co czyni zbytecznym ich ponowne szczegółowe przytaczanie w tej części rozważań

(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAP 1999/24/776 oraz z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 233/09, LEX nr 585720 i z dnia 24 września 2009 r., II PK 58/09, LEX nr 558303).

W odpowiedzi na zarzut naruszenia prawa materialnego, a zwłaszcza art. 139 ust. 1 pkt 9 ustawy emerytalnej oraz art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1265 ze zm.), poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie (niezastosowanie) polegające na przyjęciu, że brak jest podstaw prawnych do potrącenia zasiłku dla bezrobotnych ze świadczenia rentowego ubezpieczonej wskazać należy, że jest on chybiony. Jak słusznie zwrócił uwagę sąd pierwszej instancji organ rentowy wykonując wyroki sądów powszechnych przyznające ubezpieczonej prawo do renty nie dokonał rozliczenia pobranych przez nią zasiłków dla bezrobotnych, a obecnie nie dysponuje tytułem wykonawczym, który uzasadniałby potrącanie tych zasiłków z przyznanej i wpłacanej ubezpieczonej renty na podstawie art. 139 ustawy emerytalno-rentowej.

W myśl z art. 139 ust. 1 pkt 9 ustawy emerytalno-rentowej ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu z uwzględnieniem art. 141 - zasiłki i świadczenia wypłacone na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, za okres, za który przyznano prawo do emerytury lub renty.

Nie budzi zatem wątpliwości, że przywołany przepis przewiduje możliwość dokonywania potrąceń z renty należności z tytułu zasiłku dla bezrobotnych wypłaconego za okres, za który przyznano prawo do renty. Jednocześnie należy podkreślić, że uregulowanie to koresponduje z regulacją zawartą w art. 78 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, który w ust. 4 stanowi, że w przypadku przyznania bezrobotnemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na okres, w którym był bezrobotny, pozbawienie statusu bezrobotnego i prawa do zasiłku następuje za okres, za który przyznano rentę z tytułu niezdolności do pracy.

Jednocześnie sąd odwoławczy podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wyrażone w wyroku z dnia 4 lipca 2017 r., III A Ua 8/17 (LEX nr 2344179), że ani organ rentowy ani sąd nie mają uprawnień do weryfikacji tytułów wykonawczych, które wierzyciel złożył organowi egzekucyjnemu. Na podstawie przedstawionych zawiadomień o zajęciu świadczenia organ rentowy jest zobowiązany do dokonywania potrąceń na zasadach określonych w art. 139-141 ustawy emerytalno-rentowej, zaś kontrolując prawidłowość decyzji ZUS w tym przedmiocie sąd bada jedynie, czy dokonywane przez organ rentowy potrącenia dokonywane są w granicach określonych przez ww. przepisy.

Natomiast zgodnie z art. 142 ustawy emerytalno-rentowej w zakresie nieuregulowanym w art. 139-141 tej ustawy do egzekucji ze świadczeń pieniężnych stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego albo przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Z kolei, zgodnie z art. 2 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1314), egzekucji administracyjnej podlegają należności pieniężne przekazane do egzekucji administracyjnej przez inne ustawy. Taką inną ustawą jest m. in. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która w art. 76 ust. 6 stanowi, że kwoty nienależnie pobranych świadczeń podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, przy czym w myśl art. 3 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, egzekucję administracyjną stosuje się do obowiązków określonych w art. 2 (tu do świadczeń pobranych tytułem zasiłku dla bezrobotnych), gdy wynikają one z decyzji lub postanowień właściwych organów, albo - w zakresie administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego - bezpośrednio z przepisu prawa.

Odnosząc powyższe uregulowania do okoliczności sprawy stwierdzić należy, że organ rentowy wprowadzając potrącenia z renty ubezpieczonej działał w oparciu o pismo Powiatowego Urzędu Pracy w G. z dnia 6 grudnia 2018 r. informujące o kwocie świadczenia za T. D. należną do zwrotu (pismo k. 19 w związku z k. 16 i 18 plik II akt ZUS).

Tymczasem w myśl wskazanych wyżej przepisów, tj. art. 3 § 1 w związku z art. 2 § 1 pkt 5 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, nienależnie pobrane świadczenie pieniężne, którym w myśl art. 76 ust. 2 pkt 3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy jest m.in. zasiłek wypłacony osobie za okres, za który nabyła prawo

do renty z tytułu niezdolności do pracy, podlega zwrotowi w oparciu o decyzję w przedmiocie obowiązku nienależnie pobranego świadczenia. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w art. 76 ust. 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która stanowi, że osoba która pobrała nienależne świadczenie pieniężne (por. art. 76 ust. 2 pkt 3 tego przepisu), jest obowiązana do zwrotu, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji z przedmiocie obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Natomiast w niniejszej sprawie brak jakichkolwiek danych wskazujących, że Powiatowy Urząd Pracy w G. przed skierowaniem do organu rentowego „zajęcia” świadczenia rentowego T. D. wydał decyzję stwierdzającą obowiązek zwrotu przez ubezpieczoną jako nienależnie pobranego świadczenia zasiłku dla bezrobotnych za okres od kwietnia do października 2011 r. oraz za kwiecień i maj 2013 r. Decyzji takiej z całą pewnością nie zastępuje pismo Powiatowego Urzędu Pracy z dnia 6 grudnia 2018 r., ani żadne z poprzednich pism kierowanych przez Powiatowy Urząd Pracy do organu rentowego z zapytaniem o sytuację ubezpieczonej (pismo z dnia 15 marca 2018 r. k. 8 plik II akt ZUS, pismo z dnia 19 listopada 2018 r. k. 16 plik II akt ZUS).

Sąd odwoławczy podziela także stanowisko Sądu Apelacyjnego w Białymstoku przedstawione w wyroku z dnia 19 sierpnia 2015 r., III AUa 1728/14 (LEX nr 1808622), w którym Sąd ten wyjaśnił, że art. 139 ustawy emerytalno-rentowej skupia uwagę wyłącznie na enumeratywnym wyliczeniu należności podlegających egzekucji ze świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego. Rolą tej normy prawnej nie jest nakazanie organowi rentowemu dokonywanie potrąceń należności. Funkcja jego ma charakter odmienny. Sprowadza się do ochrony świadczeń ubezpieczeniowych i polega na zakazie dokonywania egzekucji z należności w nim nie wymienionych. Inaczej rzecz ujmując, przepis ten nie odnosi się do procedury umożliwiającej dokonywanie potrąceń. Jego sens ogranicza się do enumeratywnego wyliczenia świadczeń, które mogą podlegać potrąceniu. Tytuły wykonawcze upoważniają do prowadzenia egzekucji, w tym również ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Nie znaczy to jednak, że z tego przepisu wynika upoważnienie do dowolnego dokonywania potrąceń (...).

Reasumując, w art. 139 ust. 1 pkt 9 ustawy emerytalno-rentowej ustawodawca przewidział (w zamkniętym katalogu należności) możliwość potrącenia ze świadczeń emerytalno-rentowych zasiłków wypłaconych na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, za okres, za który przyznano prawo do emerytury lub renty, ale potrącenia te - jak wykazano wyżej - nie mogą odbywać się bez uprzedniej decyzji stwierdzającej obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń - art. 142 ustawy emerytalno-rentowej w związku z art. 2 § 1 pkt 5 i art. 3 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji w związku z art. 76 ust. 6 oraz ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie przywołanych powyżej uregulowań wymagających dla prowadzenia egzekucji wydania decyzji stwierdzającej obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia sąd odwoławczy podzielił stanowisko sądu pierwszej instancji, iż w niniejszej sprawie brak jest podstaw do prowadzenia przez organ rentowy potrąceń z renty ubezpieczonej.

Zatem zarzut naruszenia prawa materialnego okazał się nieuzasadniony i dlatego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego oddalił w całości.

Jolanta Harwyszko Urszula Iwanowska Romana Mrotek